

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta
HE 88/2015 vp/
Asiantuntijalausunto TyV:n kokoukseen 18.11.2015 klo 11.30

10/4.1./15
17.11.2015

Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lausunto hallituksen esityksen luonnoksesta koskien vähittäiskaupan ja parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloja säätelevän lain kumoamista ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamista

Tasa-arvoasiain neuvottelukunta (TANE) kiittää mahdollisuudesta lausua vähittäiskaupan ja parturi- ja kampaamoliikkeiden aukioloja säätelevän lain kumoamisesta ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain muuttamisesta. TANE ottaa lausunnossaan kantaa sukupuolten tasa-arvoa koskeviin vaikutuksiin.

Suomessa vähittäiskaupan alalla työskentelevistä yli 70 % on naisia. Naiset ovat myös ensisijaisesti hoivavastuussa sekä alaikäisistä lapsista että erilaista hoivaa vaativista henkilöistä sekä omista tai puolisonsa ikääntyvistä vanhemmista. Myös yksinhuoltajaperheistä 86 % on äidin huoltamia. Lisäksi osa-aikatyötä tekevästä naisten osuus on noin 70 %. Hallituksen esittämät muutokset kohdistuvat ennen kaikkea naisiin.

TANE pitää tärkeänä, että lakimuutoksesta tehdään sukupuolivaikutusten arviointi ja että esitystä muutetaan arvioinnin edellyttämin tavoin niin, etteivät vaikutukset heikennä ratkaisevasti naisten työssäkäynnin ja yrittämisen edellytyksiä, työn ja perheen yhteensovittamista tai työn turvallisuutta.

Vaikutus hoivavastuussa oleviin työntekijöihin ja heidän perheisiinsä

Aukioloaikojen pidentäminen iltaisin ja viikonloppuisin vaikuttaa työn ja perheen yhteensovittamisen kautta erilaisissa hoivavastuissa oleviin, lapsiperheiden ja yksinhuoltajien asemaan sekä hoivan kohteena oleviin. Laajentuneet aukioloajat vaikeuttavat lastenhoidon järjestämistä ja vähentävät perheen yhteistä aikaa.

Vähittäiskaupan ja parturi- ja kampaamoliikkeiden aukiolojen pidentäminen lisää myös vuoropäiväkotien tarvetta. Hallituksen esitys varhaiskasvatuksen rajoittamisesta 20 tuntiin viikossa, sekä aamu- ja iltapäivätoiminnan maksujen korottaminen ovat yhteydessä aukioloaikoja koskevaan muutokseen. Erilaisissa hoivavastuissa olevien mahdollisuudet järjestää hoivaa hankaloituvat. Lisäksi tulee ottaa huomioon hoivan jatkuvuus ja hoivasta maksavien maksukyky. Työstä saatavan tulon ja työnteon on oltava kannattavampaa kuin naisten jääminen kotiin siitä syystä, että hoivan hankkiminen on joko liian kallista tai hankalaa. *Esitys ei saa heikentää hoivavastuussa olevien mahdollisuuksia toimia kaupan alalla. Esitys vaikuttaa myös varhaiskasvatuksen parissa työskentelevien, ennen kaikkea naisten, työaikoihin.*

Vaikutus työn määrään ja ansioihin

Kauppojen aukiolojen vapauttamista perusteltiin vuonna 2009 aukioloaikojen selkeyttämisellä, pienten toimijoiden kilpailukyvyyn turvaamisella ja aukioloaikojen vapauttamisella. Asiakkaista valtaosa ei kuitenkaan TNS Gallupin tutkimuksen (2015) mukaan kaipaa pidempiä aukioloaikoja. Palveluolosten

ammattiliiton PAM:in tietojen mukaan aukioloaikojen vapauttaminen ei ole tuonut kaupan alalle lisää työtunteja vaan osa-aikaisten työntekijöiden määrä on kasvanut vähittäiskaupassa ja erityisesti päivittäistavarakaupassa. Tehtyjen työtuntien määrä on laskenut palkansaajaa kohden vuodesta 2010. Jotkut osa-aikatyötä tekevästä tekevät kahta tai useampaa työtä. *TANE muistuttaa, että ongelmallisia osa-aikaiset työsuhteet ovat silloin, kun niitä tekevät henkilöt, joille kokoaikatyötä ei ole tarjolla tai kun osa-aikatyön kesto pitkittyy useiksi vuosiksi. Tämä vaikuttaa paitsi toimeentuloon, myös eläkekertymään. Vähittäiskaupan ja parturi- ja kampaamoliikkeiden osa-aikaisuus kohdistuu ennen kaikkea naisiin.*

Vaikutus pienyrittäjyyteen

TANE kannattaa sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin ehdotettua lisäystä, jonka mukaan kampaamo- ja parturiliikkeiden samoin kuin pienyrittäjien tulee voida pitää liikkeensä suljettuna yhtenä päivänä viikossa kauppakeskuksissa. Valtaosa naisten yrityksistä on pienyrityksiä, joissa on töissä alle viisi henkilöä. Tällöin on vaikea pitää yritystä avoimena poikkeuksellisin ajankohtina, kuten äitienpäivänä tai joulun pyhinä. Aukioloaikojen muutos hyödyttäisi eniten päivittäistavarakaupan suuria yksiköitä ja vähentäisi pienyrittäjien mahdollisuuksia kilpailla markkinoilla, jolloin vaikutus työllisyyteen ja yrittäjyyteen ei ole tarkoituksenmukainen.

Vaikutus työturvallisuuteen

Hallituksen esityksen myötä poikkeuksellisin ajankohtina yksin työtä tekevien määrä kasvaisi, kuten sunnuntaisin ja myöhään illalla, jolloin palkkakustannukset ovat suuret ja asiakaskunta ruuhka-aikoja vähäisempi. STM:n Väkipallan uhka -jaoston raportissa kerrotaan väkipallan riskin kasvavan toimialasta riippumatta, kun työskentely tapahtuu yksin, ilta- tai yöaikaan, avoimesti sisään päästävissä tiloissa, ulkona tai alueella, missä väkipallan riski on korkea. Lisäksi mm. rahan tai arvokkaan omaisuuden sekä lääkkeiden käsittely ovat tekijöitä, jotka lisäävät väkipallan kohtaamisen riskiä työpaikalla. *Aukioloja säätelevän lain kumoaminen vaikuttaisi väkipallan uhan lisääntymiseen työpaikoilla ja tämä vaikuttaisi erityisesti naisvaltaisen alan turvallisuuteen.*

Aukioloaikoja muutettaessa tarvitaan myös julkisen liikenteen palveluja, jolloin työmatkaturvallisuus tai työmatkoihin käytetty aika vaikuttaa naisten asemaan.

Hannele Varsa
pääsihteeri